

Indledning: Spørgsmål om klasse?

**Christian Sandbjerg Hansen, Mette Pless
og Jimmy Agerskov Krab**

Diskussioner af klasse har de seneste årtier været markant fraværende i den offentlige debat og den pædagogiske (og samfundsvidenskabelige) forskning. Det er en udbredt forestilling, at klassesamfundet hører fortiden til – at vi i dag så godt som alle hører til i middelklassen, når man ser bort fra de mest socialt udsatte grupper, og at klasse ikke længere er en relevant analytisk kategori, at den er svær at have med at gøre eller at den i hvert fald ikke er den mest centrale ulighedsstruktur.

I forskningen kommer spørgsmål om (klasse)ulighed derfor ofte til udtryk i individualiserende termer som ”ressourcestærke og ressourcetsvage” familier og individer. Pædagogiske institutioner sættes til at ”bryde den sociale arv” og ”skabe lige muligheder uanset social baggrund”, ligesom klasse begrebsættes via afpolitiserende begreber om ”socioøkonomi” og ”baggrundsvARIABLE”. De seneste år synes diskussionen af klassesamfundet og den strukturelle produktion af ulighed dog re-aktualiseret, f.eks. af skønlitterære forfattere som sætter spot på hvordan klasse stadig i udpræget grad er med til at forme vores liv – forskelligt. Og ikke mindst ’hvordan de fattiges fattigdom vokser ud af de riges rigdom’ (Information, 17.1.2023). Men hvordan bringes disse kritiske perspektiver om klasse og social ulighed ind i den pædagogiske forskning og debat? Og hvori består udfordringerne i at gøre det?

I dette temanummer bringer vi tre artikler, der aktiverer spørgsmål om klasse i analysen og reflekterer over klassebegrebets relevans, karakter og betydning og som på tre forskellige måder forholder sig til relevansen af et begreb som klasse i konkrete analyser af pædagogiske forhold og fænomener.

I artiklerne anvendes og diskuteres klasse i relation til konkrete pædagogiske forhold og fænomener i folkeskolen og i sundhedsfaglige diskurser og viser, hvordan klasse relaterer til levet liv, erfaring, krop og subjektivitet. Artiklerne diskuterer også, hvordan social klasse virker sammen med andre strukturingsprincipper, erfaringsdannelser og dominansformer. I to af artiklerne gøres det med udgangspunkt i aktuelle studier af pædagogiske forhold, mens den tredje artikel anlægger et metablik på anvendelse af klassebegrebet i historisk perspektiv.

Mikala Erlik og Iben Charlotte Aamanns analyserer i artiklen 'Sundhed, kropsvægt og klasse' vejledninger, der foreskriver hvordan sundhedsprofessionelle bør handle i forhold til familier, hvor der er børn med høj vægt. Artiklen zoomer ind på tre diskursive repræsentationer af familier i vejledningerne og hvordan klasse her viser sig som moralske bedømmelser. I artiklen fremanalyserer forfatterne, hvordan klasse fungerer som led i en biopædagogisk styringsteknologi, der patruljerer grænserne for godt forældreskab gennem moralsk regulering af mødre. I forhold til diskussionerne om klassebegrebets relevans diskuterer forfatterne, hvordan klassebegrebet på den ene side er marginaliseret som forståelsesramme, mens opmærksomhed på klasseforskelle på den anden side genindføres gennem institutionaliserede moralske vurderinger.

I artiklen "Social classes betydning for pigers trivsel i folkeskolen" undersøger Katrine Vraa Justenborg og Line Landis Gustavsen forholdet mellem social klasse og pigers trivsel i folkeskolen. Artiklen viser, at der er uforløste potentialer i at udvide forståelsen af trivsel, når social klasse inkluderes i analysen. Artiklens empiriske udgangspunkt er feltarbejde på to skoler, hvor der er forskelle i social klasse. Artiklens viser, at snævre og utydelige normer for smag skaber mindre plads til forskellighed og kan forbindes med dårligere trivsel for pigerne. Dette, fordi der er større sandsynlighed for at falde uden for klasserummets eksisterende normer. Omvendt er brede og tydelige normer i klasserummet forbundet med højere trivsel. Med udgangspunkt i analyserne fremlægger forfatterne en model, der kan anvendes i praksis til at få øje på normer for trivsel i relation til social klasse. På den måde argumenterer artiklen for relevansen af at arbejde med social klasse som begreb i den pædagogiske forskning ind i en meget aktuel samfundsmæssig diskussion om unges trivsel.

I Niels Krygers essay "Arven fra 1970'erne: Mesterfortællingen om klasse, undertrykkelse og klassekamp i pædagogikken. Hvad blev der af den?" zoomes ind på, hvordan klassebegrebet blev brugt og forstået i 1970'erne i dansk pædagogisk forskning og på relevansen af klassebegrebet i dag. I artiklen reflekterer Kryger over, hvad vi kan lære af erfaringerne fra 1970'erne i en diskussion af anvendelse af social klasse i pædagogisk forskning i dag. Artiklen går tæt på Krygers eget engagement og forskning i drenges antiskolekultur i folkeskolen og diskuterer (selv)kritisk det han kalder feltets mesterfortællinger om drenge, arbejderklasse og forståelser af social classes betydning. Artiklen peger på behovet for, at den pædagogiske forskning afdækker magtstrukturer og formulerer alternativer til det bestående, men viser også hvorfor det kan være vanskeligt at praktisere. Hermed tilbyder Krygers artikel også perspektiver på, hvorfor klassebegrebet er fraværende i den pædagogiske forskning.

Vi ønsker jer god læsning og refleksion over klassebegrebets relevans og betydning i den pædagogiske forskning.

Christian Sandbjerg Hansen, ph.d. og lektor DPU, Århus Universitet

Mette Pless, ph.d. og projektleder Lær for livet

Jimmy Agerskov Krab, ph.d. og projektleder, De Anbragtes vilkår (DAV)